جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت ، درمان
و آموزش پزشکی

معاونت بهداشت

مرکز سلامت محیط و کار

دستورالعمل سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی

مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها

مصوب سال ۱۳۸۶

http://vch.qums.ac.ir

بسمه تعالی

شماره ۱۳۵ ۸۷۸
تاریخ ۸۷/۴/۲۰
پیوست

بخشنامه عدم گفت از بیمه مال عفاصت بلوار است.
(باسر کمستعلم (حسن)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
دفتر وزیر

آنی

جناب آقای دکتر علویان
معاون محترم سلامت

با سلام و احترام،

بازگشت به نامه شماره ۴۳۱۴۹/۶ب.س.مورخ ۱۳۸۶/۳/۲۹ «دستورالعمل سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها» که به توشیح مقام محترم وزارت رسیده است، جهت اجرا به‌پیوست ارسال می‌شود. *اس.ر*

مهدی شایسته
مدیر کل دفتر وزارتی

http://vch.qums.ac.ir

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

شماره ...۲۸۸۹۸۲...
تاریخ ...۸۶/۶/۱۸...
پیوست .....

دفتر وزیر

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای پورمحمدی وزیر محترم کشور
جناب آقای دکتر رضایی رئیس محترم کمیسیون اصل نود مجلس شورای اسلامی ایران
حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دری نجف آبادی دادستان محترم کل کشور
جناب آقای مهندس محمدرضا اسکندری وزیر محترم جهادکشاورزی
جناب آقای مهندس علی اکبر محرابیان سرپرست محترم وزارت صنایع و معادن

باسلام و تحیات،

همانگونه که مستحضرید مطابق با ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها برای حفظ و تامین سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی پسماندها این وزارت موظف است نسبت به تدوین دستورالعمل اجرایی اقدام کند. بنابراین در نشست با صاحب نظران و مسئولین ذیربط دستورالعمل «سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها» تدوین گردیده که یک نسخه از آن برای دستور اقدام مقتضی تقدیم می گردد.

دکتر لنگرانی
معاون

رونوشت:
- جناب آقای دکتر علویان معاون محترم سلامت برای دستور اقدام مقتضی
- مرکز سلامت محیط و کار بانضمام پیوست ها

۸۶/۶/۱۲ ساعت ۸:۱۵

http://vch.qums.ac.ir

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
دفتر وزیر

شماره ۲۰۵۹۱۱۶
تاریخ ۸۶/۶/۱۳
پیوست

آنی آنی

سرکار خانم دکتر جوادی

معاون محترم رییس جمهور و رییس سازمان حفاظت محیط زیست

با سلام و تحیات،

عطف به نامه شماره ۳۵۱۹۸۶ – ۱ مورخ ۱۳۸۶/۵/۲۷ در خصوص معیارها و ضوابط ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها به پیوست نسخه ای از «دستورالعمل سلامت ، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها» برای استحضار ارسال می شود.

دکتر لنکرانی
وزیر

رونوشت :
- جناب آقای دکتر علویان معاون محترم سلامت برای آگاهی
- مرکز سلامت محیط و کار به انضمام سوابق

م – م – ۱۳۸۶/۶/۶

۲۰۱۹۵۰ ب.ط

http://vch.qums.ac.ir

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت سلامت

شماره ..... /ع ب س
تاریخ .....
پیوست .....

فوری

ریاست / سرپرست محترم دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی .....(سراسری)

باسلام؛

احتراماً؛ در راستای حفظ و صیانت سلامت نیروی انسانی شاغل در عملیات مختلف کار با پسماندها بالاخص پسماندهای ویژه، به پیوست دستورالعمل «سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها» تقدیم می گردد. باتوجه به ابعاد گسترده و ضرورت وجود هماهنگی های بین بخشی قوی خواهشمند است ضمن ابلاغ دستورالعمل به مراجع مرتبط با مدیریتهای اجرایی موضوع این دستورالعمل، با نظارت و حمایتهای آن مقام محترم امکان اجرایی نمودن هرچه کاملتر دستورالعمل مذکور فراهم آید.

دکتر سیدحسن امامی رضوی
معاون سلامت

۷۰۱۹ د س ۶
۱۳۸۷/۹/۱۸

رونوشت:
- معاونت محترم بهداشتی دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی .....(سراسری) جهت استحضار
- مرکز سلامت میحط و کار به انضمام پیوستها

ح-ا- ۱۳۸۷/۸/۲۲ ساعت ۱۴:۰۰

http://vch.qums.ac.ir

بسمه تعالی

مقدمه :

اجرای ضوابط مندرج در مجموعه حاضر تحت عنوان "دستورالعمل سلامت، ایمنی وبهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها"، جز در سایه حرکت یکپارچه ومشارکت سه جانبه در سطح دولت، مدیران اجرایی، وشاغلین پسماندها محقق نخواهد شد. حرکت به سوی حفظ وصیانت از سلامت گروه شاغلین پسماندها در مراحل مختلف کار، از مرحله تولید، جمع آوری، ذخیره سازی گرفته تامراحل حمل ونقل، بازیافت، پردازش ودفع آنهاوکثرت این گروه آسیب پذیر، ضرورتی انکار ناپذیر در بسیج منابع موجود درانمایان می سازد. براین اصل، مشارکت جمعی در استقرار این ضوابط توان مارا در غلبه بر مشکلات موجودو عمل به تعهدات صدچندان خواهد نمود.

امید است با اعمال ضوابط ومقررات مندرج در این دستورالعمل توسط مدیران اجرایی پسماندهاوبکارگیری امکانات موجود، شاهد حفظ وارتقاء سلامت کلیه عوامل اجرایی پسماندهادر سراسر میهن اسلامیمان باشیم.

دکتر کاظم ندافی

رئیس مرکز سلامت محیط وکار

http://vch.qums.ac.ir

دستورالعمل سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها

به استناد ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها و قانون کار جهت حفظ، تأمین و ارتقاء سطح سلامت شاغلینی که در عملیات مختلف جمع آوری دستی و ماشینی، حمل و نقل، جابجایی، بازیافت، پردازش، انبار و دفع پسماندهای عادی، پزشکی (بیمارستانی)، ویژه، کشاورزی و صنعتی مشغول بکار هستند دستورالعمل اجرایی سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها به شرح زیر تدوین می‌شود:

مبحث اول:کلیات

ماده ۱: عبارات و اصطلاحاتی که در این دستورالعمل بکار رفته است دارای تعاریف زیر می‌باشد:

۱- **عوامل اجرایی پسماندها** : به کلیه شاغلی نی اطلاق می‌گردد که در مراحل جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها اعم از پسماندهای عادی، پزشکی (بیمارستانی)، ویژه، کشاورزی و صنعتی ونیز مرحله تولید پسماندهای مخاطره آمیز مشغول بکار می‌باشند.

۲- **مدیریت اجرایی پسماندها**: شخصیت حقیقی یا حقوقی است که مسئول برنامه ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل،

http://vch.qums.ac.ir

بازیافت، پردازش و دفع پسماندها و همچنین آموزش و اطلاع رسانی در این زمینه که مسئولیت واحدها، مؤسسات، کارگاه‌های مشمول این قانون به شرح زیر را دارا می‌باشد:

الف_ شهرداری‌ها، بخشداری‌ها و دهیاری‌هاا:به عنوان مدیر اجرایی کلیه پسماندهای عادی، کشاورزی، ونیز مدیر اجرایی پسماندهای ویژه پس از تبدیل آن به پسماند عادی و قرارگیری آن در خارج از واحد تولید پسماند، از معابر، گذر راه‌ها و خیابان‌ها قلمدادمی گردند.

ب _ کارفرمایان کارگاه‌ها، کارخانجات، شرکت‌های دولتی، نیمه دولتی و خصوصی و مدیران شهرک‌های صنعتی، به عنوان مدیر اجرایی پسماند تا تبدیل پسماند صنعتی و ویژه، به پسماند عادی و تحویل آن به عوامل اجرایی شهرداری، بخشداری‌ها، دهیاری‌هاا قلمدادمی گردند.

ج _ مدیر ارشد بیمارستان‌ها، مرکز بهداشتی درمانی، آزمایشگاه های تشخیص طبی، مراکز تحقیقات و خدمات پزشکی و پیراپزشکی و سایر مراکز مشابه، به عنوان مدیر اجرایی پسماندهای ویژه تولیدی و یا تبدیل پسماندهای پزشکی (بیمارستانی) به پسماند عادی و تحویل آن به عوامل اجرایی شهرداری‌ها، بخشداری‌ها و دهیاری‌ها قلمداد می‌گردند.

http://vch.qums.ac.ir

تبصره : در صورت دفع پسماند توسط واحدهای موضوع جزء ب و ج این بند مسئولیت استقرار ضوابط و معیارهـای ایـن دسـتورالعمل جهت تأمین سلامت شاغلین در مراحل دفع نیز بعهـده آنـان خواهـد بود.

د _ مدیران ارشد وزارتخانـه هـا، مؤسـسات دولتـی و خـصوصی، نهادها، هتل‌ها، اماکن عمومی، تفریحی، ورزشی، فرهنگسراها، مراکز آموزشی، ترمینال‌ها، فرودگاه‌ها، اماکن و مجتمـع‌هـای مـسکونی بـه عنـوان مـدیر اجرایـی پـسماندهای تولیـدی در داخـل امـاکن تحـت مـدیریت خـود و تحویـل آن بـه عوامـل اجرایـی شـهرداری‌هـا، بخشداری‌ها، دهیاری‌ها قلمداد می‌گردند.

۳- **عملیات پاک‌سازیی** : منظور کلیه عملیات بـر روی محـیط آلـوده به پسماندها است که به صورت جمع آوری در مخازن و بشکه هـا، سـوزاندن، خنثـی سـازی، متعـادل سـازی، تمیزکـاری یـا سـایر فرآیندهای ماشینی یا دستی که برای حذف پسماند انجام می‌گیرد تا منجر به ایمن شدن محل برای جامعه و محیط گردد.

۴- **آلـودگی زدایـی** : منظـور زدودن آلـودگی از عوامـل اجرائـی پسماندها و تجهیزات مربوطه تا حـد مـورد نیـاز اسـت تـا از بـروز عارضه، بیماری و صدمه به آنان جلوگیری گردد.

۵- **محل عملیات مخاطره آمیز** : منظور کلیه مکان‌های دائم یا موقتی است که عملیات مرتبط با جمع‌آوری، حمل، جابجایی با دست، حمـل

http://vch.qums.ac.ir

و نقل با وسایل نقلیه موتوری و غیر موتوری، بازیافت، پردازش، انبار و دفع پسماندهای مخاطره آمیز در آن انجام می‌گیرد.

۶- عادی سازی پسماندها : منظور کلیه عملیاتی است که بر روی پسماند ویژه انجام می‌گردد تا پسماند عادی محسوب گردد.

۷- عوامل مخاطره آمیز : منظور کلیه عوامل تهدیدکننده سلامت اعم از مواد شیمیایی، عوامل بیولوژیک بیماری‌زا می‌باشد که حداقل یک مطالعه علمی وجود مسمومیت حاد یا مزمن در افراد در مواجهه با آن را گزارش نموده باشد. بنابراین کلیه عوامل سرطان زا، عوامل سمی یا خیلی سمی، و نیز عوامل دارای سمی تبرای تولید مثل، عوامل محرک، خورنده، سوزانده، حساس کننده، سموم کبدی و کلیوی، سمی تبرای دستگاه عصبی (اعصاب)، عوامل اثرگذار بر سیستم خون‌ساز، عوامل آسیب زا به ریه، پوست، چشم، غشاء موکوسی، و نیز سایر مخاطرات تهدیدکننده سلامت شامل عوامل زیان آور فیزیکی مانند استرس‌های گرمایی و سرمایی خارج از حد مجاز در این گروه قرار می‌گیرند.

http://vch.qums.ac.ir

۸- **پسماند مخاطره آمیز** :مهم‌ترین ضایعات مخاطره آمیز به شرح جدول زیر می‌باشد:

ردیف	عنوان
۱	کلیه پسماندهای بازل شامل کدهای زیر :* الف : y_{1} لغایت y_{46} ب – الحاقیه به پسماندهای بازل شامل کدهای : ✷ A1010 لغایت A1090 ✷ A1100 لغایت A1180 ✷ A2010 لغایت A2060 ✷ A3010 لغایت A3090 ✷ A3100 لغایت A3180 ✷ A4010 لغایت A4090 ✷ A4100 لغایت A4160
۲	کلیه پسماندهای حاوی میکروارگانیسم های فعال و نیمه فعال شامل : الف – لجن تصفیه خانه های فاضلاب و لجن چاه‌های فاضلاب ب – مربوط به فرآیند های بیولوژیک صنعتی

* فهرست معرفی کد پسماندهای بازل در ضمیمه دستورالعمل آمده است.

http://vch.qums.ac.ir

۹- خطر آنی برای حیات و سلامتی

(Immediately Dangerous of Life or Health) IDLH:

منظور غلظتی از ماده سمی، خورنده یا ماده خفه کننده در هواست که تهدید فوری برای حیات محسوب شده و یا توانایی‌های فرد را برای ترک محیط آلوده مختل می‌نماید.

۱۰- **کمبود اکسیژن** : منظور غلظت اکسیژن در حدی است که فرد نیاز به استفاده از ماسک تنفسی هوا رسان دارد. به عبارت دیگر در صورتی که غلظت اکسیژن هوای تنفسی به کمتر از ۱۹/۵ درصد در واحد حجم تنزل یابد کمبود اکسیژن اعلام می‌گردد.

۱۱- **حد تماس شغلی**: منظور متوسط غلظت یا میزانی از عوامل زیان آور در محیط کار است که چنانچه شاغلین در ۸ ساعت کار روزانه و ٤٠ ساعت کار در هفته به طور مستمر و روز به روز در مواجهه با آن قرار گیرند پیش بینی می‌گردد عارضه نامطلوب یا بیماری دروی واقع نگردد. بنابراین حد تماس شغلی حد مجاز مواجهه شاغلین با عوامل زیان آور محیط کار می‌باشد. حد مجاز عوامل زیان آور شیمیایی و عوامل زیان آور فیزیکی مصوب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مندرج در کتاب حدود تماس شغلی عوامل بیماری‌زا ملاک ارزشیابی عوامل محیطی تهدید کننده سلامت شاغلین می‌باشد.

http://vch.qums.ac.ir

۱۲- **تیم واکنش در شرایط اضطرار**: برای کنترل عملیات نشت یا انتشار عوامل مخاطره آمیز ناشی از پسماندها انتخاب می‌گردند. اعضاء تیم مزبور در زمان انتشار و یا نشت عوامل مخاطره آمیز وارد عمل شده و آن را کنترل می‌نمایند و موجب توقف رویداد/حادثه می‌گردند منظور از این تیم، گروه اطفاء حریق نبوده گرچه می‌تواند در مجموعه ایمنی، واحدی در کنار آن باشد.

۱۳- **ایستگاه بهگر**:منظور واحد ارائه دهنده خدمات بهداشتی است که در کارگاه، مؤسسه یا واحد تولید/ بازیافت/ پردازش یا دفع پسماندها دارای ۵۰-۲۰ نفر شاغل تشکیل می‌گردد.

۱۴- **بهگر**: فرد منتخب از بین شاغلین است که پس از طی دوره های آموزشی تئوری و عملی مطابق با برنامه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی توانایی ارائه خدمات بهداشتی اولیه (PHC)، کمک‌های اولیه و همکاری و مشارکت در ارائه خدمات بهداشت حرفه ای و طب کار را دارا می‌باشد.

۱۵- **خانه بهداشت کارگری**: منظور واحد ارائه دهنده خدمات بهداشتی است که در کارگاه، مؤسسه یا واحد تولید/ بازیافت/ پردازش یا دفع پسماندها دارای ۵۰۰-۵۰ نفر شاغل ایجاد می‌گردد.

۱۶- **مسئول خانه بهداشت کارگری**: منظور کاردان / کارشناس بهداشت حرفه‌ای، و یا بهداشت یار کار است که پس از طی دوره‌های آموزشی _ توجیهی به عنوان مسئول ارائه خدمات

http://vch.qums.ac.ir

بهداشتی اولیه، کمک‌های اولیه و بهداشت حرفه ای و هماهنگی برای ارائه خدمات طب کار را به کلیه شاغلین بالاخص عوامل اجرایی پسماندها دارا می‌باشد.

۱۷- **مرکز بهداشت کار**: منظور واحد ارائه دهنده خدمات بهداشتی است که در کارگاه/مؤسسه یا واحد تولید/ بازیافت/ پردازش یا دفع پسماندها دارای ۵۰۰ نفر شاغل یا بیشتر، ایجاد می‌گردد.

۱۸- **مدیر مرکز بهداشت کار**: منظور کارشناس بهداشت حرفه ای است که پس از طی دوره های آموزشی _ توجیهی قابلیت هدایت و اجرای برنامه های بهداشت حرفه ای و طب کار را به عوامل اجرایی پسماندها دارا می‌باشد.

۱۹- **واحد بهداشت، ایمنی و محیط زیست (HSE)**: واحدهایی که به منظور یکپارچه سازی مدیریت‌های ایمنی، سلامت و محیط زیست در واحدهای صنعتی، معدنی، کشاورزی و خدمات بدون در نظر گرفتن بُعد کارکنان تشکیل می‌گردد.

۲۰- **برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت**: مجموعه مدون از برنامه بهداشت حرفه ای و مراقبت‌های بهداشتی درمانی شاغلین است که مشتمل بر سرفصل‌های زیر می‌باشد:

- تعیین مسئولیت‌ها در رابطه با سلامت، ایمنی و بهداشت.
- برنامه جامع آموزش سلامت، ایمنی و بهداشت
- برنامه مراقبت‌های پزشکی

http://vch.qums.ac.ir

- ضـــوابط و معیارهـــای ایمنـــی و بهداشـــت عملیـــات اجرایـــی و روش‌هـایی اسـتقرار آن بـرای تـأمین سـلامت و ایمنـی و بهداشـت عوامل اجرایی

- تعیـین فـصول مـشترک بـین برنامـه عمـومی و فعالیـت‌هـای اختصاصی سلامت، ایمنی و بهداشت

- در صورت انجام فعالیت‌های خاص مانند حفـاری در هنگـام دفـع، تدوین روش‌هـایی ایمـن بـرای جلـوگیری از مخـاطرات تهدیدکننـده سلامتی

- برنامه مدون برای پیمانکاران و زیرمجموعه آن‌هاا

- در صورت وجود عوامل مخاطره آمیز، برنامه واکنش در شـرایط اضطرار و برنامه پاک‌سازیی و آلودگی زدایی

مبحث دوم: مسئولیت‌ها و برنامه ریزی

ماده ۲: مدیریت اجرایی پسماندها مسئول اجـرای ایـن دسـتورالعمل می‌باشند و موظفند گزارش سالیانه فعالیت خود را به مرکز بهداشت شهرستان ذی‌ربط تابعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشـکی ارسال نمایند.

ماده ۳: مدیریت‌های اجرایی کلیه واحدهای تولید، بازیافت، پردازش، انبار و دفع پسماندها باید نسبت به تدوین برنامـه سـلامت، ایمنـی و بهداشت شاغلین پـسماندها (منطبـق بـر اجـزاء بنـد ۱۹ مـاده ۱ ایـن دستورالعمل) اقدام نمایند و برنامه مزبور بایـد قابـل دسـترس و در

http://vch.qums.ac.ir

اختیار کلیه ذی‌نفعان شامل سرپرستان، شاغلین پسماندها، پیمانکاران و همچنین بازرسان بهداشت کار و در صورت درخواست در اختیار سایر مراجع ذی‌صلاح قرار گیرد.

ماده ۴: مدیریت اجرایی موظف است، برنامه سالانه سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی تحت نظارت خود را بر اساس مستندات ذیل تهیه و تدوین نماید:

۱- شناسایی و تعیین احتمال خطر برای سلامت، ایمنی و بهداشت در هر یک از مشاغل موجود

۲- برنامه آموزشی و بازآموزی سلامت، ایمنی و بهداشت شاغلین

۳- وسایل حفاظت فردی مورد استفاده شاغلین به تفکیک نوع شغل آن‌هاا

٤- ضوابط و برنامه انجام مراقبت‌های پزشکی شامل معاینات شغلی و نوع معاینات به تفکیک هر شغل

٥- برنامه پایش (مونیتورینگ) هوا و پایش فردی مشتمل بر روش‌هایی فنی نمونه برداری محیطی و وسایل و تجهیزات مورد نیاز، روش‌هایی نگهداری، کالیبراسیون دستگاه‌های مربوطه، نوع و دفعات پایش

٦- برنامه حفاظت شاغلین در مرحله پاک‌سازیی محل ضایعات

۷- برنامه حفاظت شاغلین در مرحله آلودگی زدایی

http://vch.qums.ac.ir

۸- در صورت وجود عوامل مخاطره آمیز، برنامه واکنش در شرایط اضطرار

۹- روش‌هایی ورود به فضاهای بسته

۱۰- روش‌هایی حفاظت شاغلین در برنامه ایجاد موانع جهت جلوگیری از گسترش آلودگی

۱۱- ارزشیابی برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی و تعیین اثربخشی برنامه

تبصره : مدیریت اجرایی موظف است در جهت بهبود و ارتقاء برنامه به صورت حداقل سالی یک بار برنامه را مورد بازنگری قرار دهد.

ماده ۵: مدیریت اجرایی پسماندها موظف است برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی پسماندها را به اطلاع کلیه عوامل اجرایی پسماندها، پیمانکاران و زیرمجموعه پیمانکاران برسانند به نحوی که افراد درگیر در عملیات پسماندهای مخاطره آمیز از ماهیت، سطح و میزان احتمال مواجهه با پسماندها آگاه باشند.

عوامل اجرایی پسماندها، پیمانکاران و زیرمجموعه آن‌ها که در خارج از محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز کار می‌کنند مشمول این ماده نمی‌گردند.

http://vch.qums.ac.ir

مبحث سوم :پایش و کنترل محیطی

ماده ۶:مدیریت اجرایی پسماندها موظف است در محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز برای تشخیص و تعیین مقدار عوامل مخاطره آمیز پایش محیطی برقرار و اطمینان حاصل نماید که عوامل مخاطره آمیز تحت کنترل بوده و میزان مواجهه عوامل اجرایی خارج از محدوده حد مجاز تماس شغلی مصوب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نمی‌باشد.

ماده ۷: مدیریت اجرایی پسماندها موظف است با روش‌هایی مناسب فنی و مهندسی عوامل مخاطره آمیز را کنترل نموده به نحوی که عوامل اجرایی پسماندها به هیچ وجه در مواجهه با سطوح خارج از محدوده مجاز تماس شغلی قرار نگیرند.

ماده ۸: در عملیات پاک‌سازیی، آلودگی زدایی به طور کلی در محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز مدیریت اجرایی موظف است قبل از ورود عوامل اجرایی پسماندها به محل، پایش هوا برای تعیین IDLH، تعیین غلظت آلاینده ها و تعیین سطوح مواجهه شغلی و در مواردی که مواجهه با عوامل یا شرایط مخاطره آمیز نظیر وجود مواد قابل اشتعال در هوا و کمبود اکسیژن پیش بینی می‌گردد را انجام دهد.

تبصره : در مواردی که احتمال وجود شرایط IDLH یا مواد قابل اشتعال در هوا وجود دارد و یا در صورتی که نشانه‌هایی از وجود

http://vch.qums.ac.ir

غلظت عوامل مخاطره آمیز در سطوحی خارج از محدوده تماس شغلی دیده می‌شود باید پایش محیطی در مواقع و شرایط انجام گیرد:

۱- در زمان شروع به کار در محل‌های مختلف عملیات پسماندهای مخاطره آمیز

۲- در مواقعی که آلاینده های ناشناخته ای به طور دستی جابجا یا محل می‌شوند.

۳- در شروع عملیات در بخش‌های مرتبط با مخازن حاوی مواد قابل انفجار

٤- در هنگامی که شاغلین، مخازن یا بشکه های آسیب دیده را جابجا می‌کنند و یا احتمال جاری شدن موادشیمیایی مخاطره آمیز در سطح زمین و جمع شدن آن صورت برکه وجود دارد.

ماده ۹: پس از عملیات پاک‌سازی و آلودگی زدایی در محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز (به عنوان مثال پاک‌سازی و حذف آلودگی از خاک، آب‌های سطحی یا مخازن) مدیریت اجرایی موظف است حداقل ۲۵٪ از عوامل اجرایی پسماندها را به عنوان شاغلین با ریسک بالا به صورت تصادفی جهت تعیین میزان مواجهه آنان با عوامل زیان آور تحت آزمایش و پایش های بیولوژیکی قرار دهد و چنانچه مشخص گردد که مواجهه بیش از حدود مجاز است، بایستی

http://vch.qums.ac.ir

کلیه عوامل اجرایی پسماندها که امکان تماس شغلی در آنـان وجـود داشته است مورد آزمایش قرار دهد.

هزینه ها و مسئولیت اجرای این آزمایشات به عهده مدیریت اجرایـی پسماندها است.

مبحث چهارم :تجهیزات حفاظت فردی

ماده ۱۰: مدیریت اجرایی پسماندها موظف اسـت تجهیـزات حفاظـت فردی متناسب با نوع پسماند را برای محافظت تمامی عوامل اجرایی پسماندها در مراحل تولید، جمع آوری، ذخیـره سـازی، جداسـازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها تأمین نماید.

تبصره ۱: تجهیزات حفاظت فـردی مـورد اسـتفاده عوامـل اجرایـی پسماندها بایستی دارای تأییدیه های لازم از سازمان‌های ذی‌ربط از جمله وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باشد.

تبـصره ۲: انتخـاب تجهیـزات حفاظـت فـردی بایـستی توسـط متخصصین بهداشت حرفه ای صـورت گرفتـه و بـرای افـرادی کـه دارای محدودیت‌های پزشکی هستند متخصصین مزبور این انتخـاب را باید، با مشورت متخصصین طب کار انجام دهند.

ماده ۱۱: مدیریت اجرایی موظف است برنامـه اسـتفاده از تجهیـزات حفاظت فردی عوامل اجرایی پسماندهای تحت پوشـش خـود را، بـه عنوان قسمتی از برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی، بر اساس اصول زیر تدوین نماید:

http://vch.qums.ac.ir

۱- ارزیابی خطرات موجود یا بالقوه در کانون‌های مواجهه با عوامل مخاطره آمیز و انتخاب تجهیزات حفاظت فردی بر اساس نوع خطرات موجود.
۲- قابلیت‌ها و محدودیت‌های تجهیزات حفاظت فردی انتخاب شده در انطباق با تأمین حفاظت فردی شاغلین
۳- روش‌هایی نظافت و نگهداری تجهیزات حفاظت فردی
٤- آلودگی زدایی و دفع تجهیزات حفاظت فردی علی‌الخصوص در مورد عوامل اجرایی پسماندهای ویژه، پزشکی و مخاطره آمیز
٥- ارزیابی تناسب تجهیزات حفاظت فردی مورد استفاده با خصوصیات جسمی عوامل اجرایی پسماندها
٦- ارائه آموزش‌های لازم در زمینه به‌کارگیری صحیح تجهیزات حفاظت فردی
۷- بازرسی و کنترل تجهیزات حفاظت فردی قبل از استفاده، در طول مدت استفاده و پس از استفاده از تجهیزات حفاظت فردی با روش‌های مناسب جهت اطمینان از سالم بودن آنها.
۸- بررسی و تعیین میزان اثربخشی تجهیزات حفاظت فردی بکار گرفته شده به منظور اعمال اصلاحات لازم.

http://vch.qums.ac.ir

مبحث پنجم: آموزش و بازآموزی

ماده ۱۲ : مدیریت اجرایی پسماندها موظف است امکانات لازم برای آموزش و بازآموزی عوامل اجرایی پسماندها در زمینه های زیر را فراهم آورند:

۱- آشنایی عوامل اجرایی پسماندها با مسئول/مسئولین ایمنی و بهداشت و جانشین آن‌هاا در واحد ذی‌ربط

۲- آشنایی عوامل اجرایی پسماندها با مخاطرات تهدیدکننده سلامت که در واحد ذی‌ربط وجود دارد.

۳- آشنایی عوامل اجرایی پسماندها با وسایل حفاظت فردی و نحوه استفاده و نگهداری صحیح آن‌ها.

٤- آشنایی عوامل اجرایی پسماندها با دستورالعمل انجام کار سالم و ایمن به نحوی که شاغلین بتوانند با حداقل احتمال بروز خطر وظایف کاری خود را به انجام رسانند.

٥- آشنایی عوامل اجرایی پسماندها با استفاده صحیح و مناسب از دستگاه‌ها، تجهیزات، ابزار کار و سیستم‌های کنترل عوامل زیان آور

٦- آشنایی عوامل اجرایی پسماندها با قوانین، مقررات و ضوابط مراقبت‌های پزشکی و نیز شناخت علائم و نشانه‌هایی از بیماری که می‌تواند معرف مواجهه بیش از حد فرد با مخاطرات باشد.

http://vch.qums.ac.ir

۷- آشنایی عوامل اجرایی پسماندها با مقررات مرتبط: وسایل حفاظت فردی، پایش محیطی، جابجایی و حمل دستی و ماشینی مخازن و بشکه ها

۸- آشنایی عوامل اجرایی پسماندها با برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت

ماده ۱۳: کلیه عوامل اجرایی پسماندها در بدو خدمت باید حداقل یک دوره آموزش تئوری ۲٤ ساعته را در زمینه موضوع ماده ۱۲ گذرانده و حداقل یک روز کار عملی در محیط کاری را تحت نظارت مربیان آموزشی با تجربه، طی نمایند.

تبصره : طی دوره های آموزشی موضوع این ماده حداقل در شش ماهه اول شروع بکار عوامل اجرایی پسماندها اجباری است.

ماده ۱۴ : عوامل اجرایی پسماندها که در مواجهه با عوامل مخاطره آمیز قرار دارند ونیز عوامل اجرایی پسماندها که در طی کار مجبور به استفاده از ماسک تنفسی می‌باشند بایستی علاوه بر گذراندن دوره آموزشی موضوع ماده ۱۳ این آیین نامه،۱٦ ساعت آموزش تئوری و ۲ روز کار عملی در زمینه روش‌های ایمن پاک‌سازی، آلودگی زدایی، اقدامات ایمن در مواجهه با عوامل مخاطره آمیز و چگونگی واکنش در شرایط اضطرار را طی نمایند.

ماده ۱۵: کلیه سرپرستان و مدیرانی که مسئول نظارت مستقیم بر فعالیت شاغلین پسماندها می‌باشند باید حداقل ۸ ساعت آموزش

http://vch.qums.ac.ir

تئوری و ۱ روز کار عملی را در زمینه برنامه" سلامت ،ایمنی و بهداشت"، چگونگی آموزش شاغلین، برنامه وسایل حفاظت فردی، برنامه مقابله با انتشار آلودگی، روش‌ها و فنون پایش خطر را طی نمایند.

ماده ۱۶: کلیه عوامل اجرایی و مدیریت اجرایی پسماندها بایستی در دوره های بازآموزی سالانه حداقل به مدت ۸ ساعت در زمینه موضوعات مطروحه حسب مورد در مواد ۱۲، ۱٤ و ۱۵ را طی نمایند.

ماده ۱۷: کلیه دوره های آموزشی و بازآموزی موضوع ماده ۱۲ این آئین نامه باید در آموزشگاه های بهداشت حرفه ای مورد تأیید معاونت بهداشتی دانشگاه /دانشکده علوم پزشکی ذی‌ربط اجرا و برای عوامل اجرایی و مدیران و سرپرستانی که دوره های آموزش تئوری و عملی موضوع مواد ۱۳، ۱٤ و ۱۵ را با موفقیت طی نموده‌اند، گواهی آموزشی صادر نمایند. اشتغال افراد فاقد گواهینامه های مذکور در عملیات مرتبط با پسماندها ممنوع می‌باشد.

تبصره ۱ : تا تشکیل آموزشگاه های بهداشت حرفه ای مدیریت اجرایی پسماندها موظف به برگزاری دوره های آموزشی و بازآموزی موضوع این دستورالعمل بوده و برای تدریس در دوره‌های آموزشی از مربیانی استفاده خدمتی به عمل آورد که در

http://vch.qums.ac.ir

موضوعات مورد تدریس صلاحیت آموزشی آنان را معاونت بهداشتی دانشگاه /دانشکده علوم پزشکی ذی‌ربط تأیید نموده باشد.

تبصره ۲ : تا ابلاغ دستورالعمل تاسیس آموزشگاه های بهداشت حرفه ای از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مرکز بهداشت شهرستان ذی‌ربط (تابعه معاونت بهداشتی دانشگاه /دانشکده علوم پزشکی ذی‌ربط) موظف به بررسی و در صورت کسب صلاحیت، تایید دوره های آموزشی و بازآموزی موضوع این ماده می‌باشد.

ماده ۱۸ : در صورت کسب تأییدیه از طرف معاونت بهداشتی دانشگاه /دانشکده علوم پزشکی ذی‌ربط، سازمان‌ها، مؤسسات دولتی و نیمه دولتی برای عوامل اجرایی تحت پوشش خود می‌توانند آموزش‌ها، و بازآموزی‌های موضوع این دستورالعمل را ارایه نمایند.

مبحث ششم :جابجایی و حمل و نقل پسماندها

ماده ۱۹: پسماندهای مخاطره آ میز و ویژه که به طور دستی یا ماشینی حمل و نقل می‌شوند، بایستی برچسب گذاری و دفع آن‌ها با شرایط ذیل صورت پذیرد:

الف. مشخصات بر روی بشکه و مخازن که در طی پاک‌سازی استفاده می‌شوند و نیز محتوای این مخازن، به گونه ای برچسب گذاری شود که با مقررات و دستورالعمل‌های صادره از سوی

http://vch.qums.ac.ir

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر سازمان‌های ذی‌ربط منطبق باشد.

ب. در هنگام عملیات، مخازن و بشکه ها بایستی مورد بازرسی قرار گرفته و از سالم بودن آن‌ها قبل از حرکت اطمینان حاصل نمود. چنانچه به دلیل شرایطی (از قبیل دفن در زمین، قرار گرفتن در پشت یا روی سایر مخازن) امکان بازرسی فراهم نیست ابتدا بایستی این مخازن در مکان قابل دسترسی برای بازرسی قرار داد و سپس به محل مورد نظر منتقل نمود. بشکه ها و مخازنی که برچسب گذاری نشده‌اند، باید تا زمان مشخص شدن محتویات آن‌ها، به عنوان عوامل مخاطره آمیز قلمداد گردند.

به طور کلی عملیات بر روی این نوع پسماندها بایستی به گونه ای سازماندهی شود که نیاز به حمل و نقل و جابجایی به حداقل ممکن کاهش یابد.

ج. تمام عوامل اجرایی پسماندها که در عملیات حمل و جابجایی بکار گرفته می شوند بایستی از مخاطرات موادی که در داخل بشکه ها و مخازن وجود دارد آگاه شوند و هشدارهای لازم به آن‌ها داده شود.

د. در کنار بشکه ها و مخازن مواد بازیافتی، باید موادی نظیر مواد جاذب مناسب یا سیستم‌های مکنده قابل حمل قرار گیرد تا در مواقع

http://vch.qums.ac.ir

نشتی یا پارگی این مخازن امکان جمع آوری مواد وجود داشته باشد.

ه. در مکان‌هایی که امکان نشت و ریخته شدن مواد مخاطره آمیز بر زمین وجود دارد بایستی در برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی پسماندها، راه‌های مقابله با مواجهه افراد منظور و اجرا گردد.

و. مخازن و بشکه های حاوی مواد مخاطره آمیز که در اثر پارگی یا وجود نشتی غیر قابل استفاده گردیده‌اند بایستی پس از قرارگیری در پوشش یا مخازن سالم جمع آوری و یا جابجا شوند.

ز. وسایل اطفاء حریق متناسب با نوع مواد قابل احتراق مطابق با مقررات آتش نشانی برای کنترل به هنگام و سریع حریق باید در دسترس و آماده وجود داشته باشد.

ماده ۲۰: در صورت نیاز به باز کردن مخازن و بشکه های حاوی مواد مخاطره آمیز نکات زیر باید مورد عمل قرار گیرد:

الف. در صورت نیاز از سیستم حفاظت تنفسی مناسب استفاده گردد.

ب. کلیه شاغلین که وظیفه ای در ارتباط با عملیات باز کردن مخازن ندارند، بایستی در فاصله ای ایمن از مخازن و بشکه‌هایی که باز خواهند شد قرار گیرند.

http://vch.qums.ac.ir

ج. چنانچه شرایط کار به گونه ای است که در نزدیکی یـا مجـاورت بشکه ها و مخازنی که درب آن‌ها باز خواهد شـد، شـاغلین دیگـری مشغول به کار هستند، اسـتفاده از حفـاظ‌هـای مناسـب بـرای آنـان ضروری است.

د. در شرایط خاص، وسایل پایش و کنترل ونیز وسایل اطفاء حریق بایستی در پشت موانع مقاوم در برابر انفجار قرار گیرند.

ه. در صورت امکان وجود بخارات یا گازهای قابل اشـتعال بایـستی کلیه تجهیزات حمل و نقل این مواد و ابزار دستی از نوع ضـد جرقـه باشد.

ز. برای باز کردن مخازن و بشکه های تحت فشار بایـد قبـل از بـاز کردن آن‌ها، علاوه بر کاهش فشار داخل این مخازن تا حـد ایمـن، از حفاظ مناسب بین شاغل و مخـازن / بـشکه هـا بـرای جلـوگیری از صدمه به افراد استفاده شود.

ماده ۲۱: کلیـه تجهیـزات، وسـایل و ابـزار حمـل و نقـل و جابجـایی دستی و ماشینی بشکه ها و مخازن بایستی سالم، متناسـب بـا نـوع کار انتخاب گردد.

ماده ۲۲: در محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیـز سـایر شـاغلین غیر مرتبط نباید توقف و یـا بـه کـار بپردازنـد و بایـستی از منطقـه انتقال تا حد امکان دور باشند.

http://vch.qums.ac.ir

مـاده ۲۳:جهـت آگـاهی سـایرین، وسـایل هـشداردهنده دیـداری و شنیداری باید در دسترس عوامل اجرایـی پـسماندهای قابـل انفجـار قرار گیرد.

ماده ۲۴:قبل از بارگیری مخازن و بشکه ها به داخل کامیون‌هـا بایـد مشخصات، ویژگی‌ها و طبقه محتوای مخـازن و بـشکه هـا بـر روی آن‌ها برچسب گذاری شده و کد بندی گردد.

ماده ۲۵: برای بارگیری، محل نگهداری مخازن و بشکه هـا بایـستی از طریق راه‌هایی با عرض مناسب قابل دسترس باشند.

ماده ۲۶: چنانچه برای انباشت مواد از مخازنی مانند تانکر اسـتفاده می‌شود رعایت کلیه مقررات مرتبط با کار در مخازن بسته در مورد عوامل اجرایی پسماندها نیز الزامی است.

ماده ۲۷: در کلیـه مراحـل جابجـایی و حمـل دسـتی بـار لازم اسـت مقررات، اصول و ضوابط ارگونومی رعایت گردد.

مبحث هفتم :آلودگی زدایی

ماده ۲۸: روش‌های اجرایی برای تمام مراحل آلودگی زدایی به شرح زیر باید تدوین و اجرا گردد:

۱- روش‌های اجرایی آلودگی زدایی بایـستی قبـل از شـروع بـه کـار بـه کلیـه عوامـل اجرایـی بـه صـورت تئـوری و عملـی آموزش داده شود.

http://vch.qums.ac.ir

۲- روش‌های اجرایی آلودگی زدایی باید به گونه ای عملی گردد که تماس عوامل اجرایی با مواد مخاطره آمیز به حداقل رسیده و آلودگی آنان و تجهیزاتی که با آن کار می‌کنند به حداقل ممکن کاهش یابد.

۳- کلیه شاغلینی که از منطقه آلوده خارج می‌شوند باید با روش‌های مناسب استاندارد، از آنان رفع آلودگی گردد. البسه و سایر وسایل حفاظت فردی و تجهیزاتی که از این منطقه خارج می‌شوند بایستی به طور مناسب آلودگی زدایی یا دفع گردند.

٤- پایش روش‌های اجرایی آلودگی زدایی بایستی برای ارزیابی و تعیین میزان اثربخشی این روش‌ها، توسط مسئول ایمنی و بهداشت صورت پذیرد. در صورتی که این روش‌ها اثربخشی لازم را ندارند، بایستی سریعاً نسبت به اصلاح فرآیند و رفع نواقص اقدام شود.

٥- آلودگی زدایی باید در محلی انجام گیرد که امکان مواجهه شاغلین و تجهیزات آلوده نشده با شاغلین و تجهیزات آلوده شده به حداقل ممکن کاهش یابد.

٦- تمام تجهیزات و مواد شیمیایی (حلال‌ها) که برای عملیات آلودگی زدایی استفاده می‌شوند بایدبطور مناسب جمع آوری، خنثی و دفع گردند.

http://vch.qums.ac.ir

۷- در صورتی که امکان آلودگی زدایی یا شستشوی تجهیزات با حفظ اثربخشی آن‌ها وجود دارد می‌توانند مجدداً" مورد استفاده قرار گیرند. در غیر این صورت باید وسایل جدید جایگزین آن‌ها شود.

۸- در صورتی که البسه قابل نفوذ، با مواد مخاطره آمیز آغشته گردد، باید فوراً آن‌ها را از تن خارج و بلافاصله فرد دوش بگیرد، لباس مزبور قبل از خارج شدن از محل کار باید آلودگی زدایی یا دفع شوند.

۹- خارج کردن تجهیزات حفاظت فردی از محل کار توسط افرادی که مسئولیتی در این زمینه ندارند ممنوع می‌باشد.

در صورتی که آلودگی زدایی و شستشوی تجهیزات حفاظت فردی در داخل واحد عملیاتی پسماندها تحت کنترل مسئول /مسئولین ذی‌ربط صورت می‌گیرد، وجود فضای کافی و تجهیزات مناسب الزامی است، و در صورتی که وظیفه شستشوی تجهیزات حفاظت فردی به شرکت‌های پیمانکاری واگذار شده است مدیریت اجرایی موظف است اطلاعات لازم را در زمینه مخاطرات تهدیدکننده سلامتی را در اختیار آنان قرار دهد.

مبحث هشتم :شرایط اضطرار

ماده ۲۹: مدیریت اجرایی پسماندها باید روش‌های اجرایی برای شناسایی، احتمال وقوع و مقابله با شرایط اضطرار را به منظور

http://vch.qums.ac.ir

پیشگیری و کاهش اثرات ناشی از این شرایط را برای عوامل اجرایی پسماندها ایجاد نموده و برقرار نگه دارد.

ماده ۳۰: مدیریت اجرایی پسماندها بایستی متناسب با شرایط اضطراری شناسایی شده برنامه مقابله با آن‌ها را تهیه نماید و در این برنامه بایستی مشتمل بر نقشه کلی، محل عملیات پسماندهای مخاطره‌آمیز، نقاط مستعد شرایط اضطرار همراه با محل استقرار شیرهای آتش نشانی و... شرح وظایف و مسئولیت‌های کلیدی در شرایط اضطرار (هماهنگ کننده عملیات)، روش‌های تخلیه کارکنان از نقاط بحرانی، کمک‌های اولیه، لوازم و تجهیزات حفاظت فردی، فواصل زمانی تمرین مقابله با شرایط اضطرار، تست‌های ادواری، سیستم‌های هشداردهنده، سیستم‌های اطلاع رسانی، برنامه تعمیرات و بازرس‌های ادواری تجهیزات مقابله با شرایط اضطرار باشد.

ماده ۳۱: مدیریت اجرایی پسماندها بایستی در برنامه مقابله با شرایط اضطرار چگونگی حفاظت اعضاء تیم واکنش در شرایط اضطرار را تدوین و تمهیدات لازم برای حفظ سلامت، ایمنی و بهداشت تیم مذکور را تأمین و تضمین نماید.

ماده ۳۲: مدیریت اجرایی پسماندها بایستی هر زمان که لازم باشد روش‌های اجرایی واکنش در شرایط اضطرار را مورد بازنگری و تجدید نظر قرار داده و به طور ادواری روش‌های مقابله را به صورت تمرینی اجرا نمایند.

http://vch.qums.ac.ir

مبحث نهم:مراقبت‌های پزشکی

ماده ۳۳: مدیریت‌های اجرایی پسماند مکلفند نسبت به انجام معاینات شغلی (قبل از استخدام، ادواری و اختصاصی) کلیه عوامل اجرایی پسماندها به طور سالانه مطابق با دستورالعمل‌های صادره از طرف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اقدام نمایند.

ماده ۳۴: مدیریت اجرایی پسماندها موظف است جهت انجام معاینات شغلی حداقل اطلاعات زیر را در اختیار تیم سلامت شغلی (دارای مجوز ارائه خدمات طب کار از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) قرار دهند:

۱. شرح شغل هر یک از مشاغل موجود در کارگاه مرتبط با مواجهه های شغلی
۲. میزان مواجهه عامل اجرایی پسماند با عوامل زیان آور
۳. شرح کامل وسایل حفاظت فردی مورد استفاده در هر شغل
٤. سایر اطلاعات مورد نیاز در رابطه با سلامت عوامل اجرایی پسماندها

ماده ۳۵:مدیریت اجرایی پسماندها موظفند پرونده پزشکی کلیه عوامل اجرایی پسماندها را در محل مناسب ضبط و در صورت درخواست، یک نسخه از اطلاعات مورد نیاز را در اختیار بازرسین بهداشت کار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی قرار دهند.

http://vch.qums.ac.ir

تبصره : ضوابط نگهداری و جابجایی پرونده های پزشکی عوامل اجرایی پسماندها مطابق با ضوابط ابلاغی از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی خواهد بود.

مبحث دهم :تأسیسات و تسهیلات بهداشتی

ماده ۳۶: مدیریت اجرایی پسماندها موظف است حداقل شدت روشنایی را در محل کار به شرح جدول ذیل تأمین نماید.

جدول حداقل میزان روشنایی مورد نیاز بر حسب لوکس

ردیف	منطقه عملیات یا نوع عملیات	لوکس
۱	مناطق عمومی محل عملیات پسماندها	۷۰
۲	مناطق حفاری و پسماندها، راه‌های ورودی، مناطق انبار فعال، سکوهای بارگیری، محل سوختگیری و سرویس	۱۰۰
۳	داخل ساختمان: انبارها، کریدورها، راهروها و خروجی‌ها	۱۵۰
۴	تونل‌ها، مناطق عمومی کار زیرزمینی و معدن کاری	۱۵۰
۵	کارگاه‌های عمومی مانند اتاق‌های تجهیزات مکانیکی و الکتریکی انبارهای سربسته فعال، ناهارخوری و داخل توالت‌ها و کارگاه‌ها، اتاق رختکن و استراحت	۱۵۰
۶	ایستگاه امداد پزشکی، درمانگاه و ادارات	۳۰۰

ماده ۳۷: مدیریت اجرایی موظف است در محل عملیات پسماندها (انباشت، آماده سازی، بارگیری، پردازش و دفع پسماندها) منطبق با آئین نامه تأسیسات کارگاه از نظر بهداشت، تسهیلات بهداشتی شامل رختکن، دوش/حمام، توالت، دستشویی، غذاخوری و غیره را تأمین نماید.

http://vch.qums.ac.ir

ماده ۳۸ :وجود رختکن مناسب و دوش در محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز و محل عملیات آلودگی زدایی الزامی است.

مبحث یازدهم :مراکز مراقبت‌های بهداشتی درمانی

ماده ۳۹: در صورت وجود عملیات با پسماندهای مخاطره آمیز، مدیریت اجرایی موظف است نسبت به تأمین محل مناسب برای رسیدگی به مصدومین حوادث ناشی از کار و انتقال سریع و به هنگام به نزدیک‌ترین درمانگاه اقدامات لازم را به عمل آورد.

تبصره _ مدیریت اجرایی پسماندها موظف است در برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت، ایستگاه امداد در محل مؤسسه یا کارگاه و نیز نحوه انتقال مصدوم به نزدیک‌ترین درمانگاه پذیرش ارجاعات را پیش بینی و اجرا نماید.

ماده ۴۰: مدیریت اجرایی موظف است متناسب با برنامه های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نسبت به ایجاد مراکز بهداشت و ایمنی شامل ایستگاه بهگر / خانه بهداشت کارگری/ مرکز بهداشت کار/ واحد HSE (مرکز بهداشت، ایمنی و محیط زیست) اقدام و حداقل ماهانه یک بار کمیته حفاظت فنی و بهداشت کار را تشکیل دهد.

http://vch.qums.ac.ir

مبحث دوازدهم :مجازات‌ها

ماده ۴۱: متخلفان هر یک از مواد این دستورالعمل مطابق با گزارش کارشناسان بهداشت کار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بر حسب نوع تخلف به مجازات‌های ذیل محکوم خواهند شد:

الف _ مطابق با ماده ۱۷۵ قانون کار در صورت عدم اجرای برنامه مراقبت‌های پزشکی

ب _ مطابق با ماده ۱۷٦ قانون کار در صورت عدم رعایت مقررات این دستورالعمل، عدم تأمین تمهیدات کنترلی، وسایل حفاظت فردی، آموزش و بازآموزی وعدم تأمین سایر امکانات بهداشتی مندرج در این دستورالعمل

این دستورالعمل مشتمل بر ۱۲ مبحث در ۴۱ ماده و ۸ تبصره در تاریخ ۲۰ / ۴ /۱۳۸۶ به تأیید وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی رسید و رعایت مفاد آن جهت کلیه مدیریت‌های اجرایی و عوامل اجرایی پسماندها الزامی است. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است پس از یک دوره اجرایی دو ساله با ارزشیابی اثر بخشی، آن را مورد بازنگری قرار دهد.

دکتر لنکرانی

وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

http://vch.qums.ac.ir

ضمیمه : فهرست پسماندها مطابق با کنوانسیون بازل

کدبازل	فهرست پسماندهای بازل
Y_{11}	پسماندها مواد قیری حاصل از پالایش، تقطیر و عملیات حرارتی
Y_{12}	پسماندهای حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد جوهرها، رنگ‌ها، رنگ دانه ها، مواد رنگرزی، لاک الکل و روغن‌های جلا
Y_{13}	پسماندهای حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد رزین ها، لاتکس، پلاستیک، چسب‌ها و نرم کننده ها
Y_{14}	پسماندهای شیمیایی حاصل از فعالیت‌های تحقیقاتی، عمرانی یا آموزشی که ماهیت شناخته شده ندارند و یا جدید بوده و اثرشان بر روی انسان و محیط زیست ناشناخته است.
Y_{15}	پسماندهایی که ماهیت انفجاری دارند و مشمول سایر مقررات نیستند
Y_{16}	پسماندهای حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد مواد شیمیایی مورد استفاده در عکاسی
Y_{17}	پسماندهای حاصل از پرداخت سطح فلزات و پلاستیک
Y_{18}	بقایای حاصل از عملیات دفع مواد زائد صنعتی
	سایر ترکیبات آلی و غیر آلی
Y_{19}	کر بو نیل‌های فلزی
Y_{20}	بریلیوم، ترکیبات بریلیوم
Y_{1}	پسماندهای حاصل از مراقبت‌های پزشکی، بیمارستانی و مراکز درمانی

http://vch.qums.ac.ir

Y_2	پسماندهای حاصل از تولید و تهیه فرآورده های دارویی
Y_3	پسماندهای دارویی، دوا
Y_4	پسماندهای حاصل از تولید، فرمولاسیون، استفاده از زیست کش‌ها و داروهای گیاه پزشکی
Y_5	پسماندهای حاصل از تولید، فرمولاسیون، استفاده از مواد شیمیایی نگهدار نده چرب
Y_6	پسماندهای حاصل از تولید، فرمولاسیون، استفاده از حلال‌های آلی
Y_7	پسماندهای حاصل از عملیات حرارتی و آبکاری فلزات به وسیله سیانیدها
Y_8	پسماندهای روغن‌های معدنی که برای مصارف مقرر مناسب نیستند.
Y_9	پسماندهای مخلوط و امولسیون‌های روغن و آب، هیدروکربن‌ها و آب
Y_{10}	پسماند مواد و اشیاء حاوی یا آلوده به بی فنیل های چند کلره (PCB_s) و تری فنیل های چند کلره (PCT_s) و یا بی‌فیل‌های چند برمه (PBB_s)
Y_{21}	ترکیبات کروم ٦ ظرفیتی
Y_{22}	ترکیبات مس
Y_{23}	ترکیبات روی

http://vch.qums.ac.ir

کد بازل	فهرست پسماندهای بازل
Y_{24}	آرسنیک، ترکیبات آرسنیک
Y_{25}	سلنیوم، ترکیبات سلنیوم
Y_{26}	کادمیوم، ترکیبات کادمیوم
Y_{27}	آنتیموان، ترکیبات آنتیموان
Y_{28}	تلوریوم، ترکیبات تلوریوم
Y_{29}	جیوه، ترکیبات جیوه
Y_{30}	تالیوم، ترکیبات تالیوم
Y_{31}	سرب، ترکیبات سرب
Y_{32}	ترکیبات غیر آلی فلوئور از کلسیم فلوراید
Y_{33}	سیانید های غیر آلی
Y_{34}	اسیدها به اشکال محلول یا جامد
Y_{35}	بازها به اشکال محلول یا جامد
Y_{36}	آزبست (پودر الیاف)
Y_{37}	ترکیبات آلی فسفر
Y_{38}	سیانیدهای آلی
Y_{39}	فنل ها، ترکیبات فنل، از جمله کلروفنل
Y_{40}	اترها

http://vch.qums.ac.ir

Y_{41}	حلال‌های آلی هالوژن دار
Y_{42}	حلال‌های آلی بدون هالوژن
Y_{43}	ترکیبات گروه دی – بنزو فوران های چند کلره
Y_{44}	ترکیبات گروه دی – بنزو – پی – دی اکسین های چند کلره
Y_{45}	ترکیبات آلی هالوژن دار علاوه بر موادی که قبلاً در (Y_{39}, Y_{41}, Y_{42}, Y_{43}, Y_{44}) به آن‌ها اشاره شده است.

http://vch.qums.ac.ir

الحاقیه ۸ فهرستA

کد بازل	فهرست پسماندهای بازل
A1010 توضیح : پسماندهای به شکل فلزی سلنیوم و تلوریم و فرم پودری آن‌ها مشمول این گروه نخواهد بود	فلزات و پسماندهای حاوی فلزات پسماندهای فلزی و پسماندهای آلیاژ فلزات به شرح ذیل : آنتیموان آرسنیک بریلیوم کادمیوم سرب جیوه سلنیوم تلوریم تالیوم
A1020 توضیح : قراضه های پاک و غیر آغشته فلزی و آلیاژ به صورت حجیم و تکمیل شده (ورق، صفحه و غیره)	آنتیموان، ترکیبات آنتیموان بریلیوم، ترکیبات بریلیوم
شامل این گروه نخواهد بود	کادمیوم، ترکیبات کادمیوم سرب، ترکیبات سرب سلنیوم، ترکیبات سلنیوم تلوریوم، ترکیبات تلوریوم

http://vch.qums.ac.ir

A1030	پسماندهای محتوی یا آغشته به موادی به شرح ذیل : آرسنیک، ترکیبات آرسنیک جیوه، ترکیبات جیوه تالیوم، ترکیبات تالیوم
A1040	پسماندهای دارای اجزایی به شرح ذیل : کربونیل های فلزی ترکیبات کروم ٦ ظرفیتی
A1050	لجن‌های آبکاری
A1060	پسماندهای مایع ناشی از پاک‌سازی فلزات
A1070	باقیمانده رسوبی/فرآوری /روی، غبار و لجن همچون جارویست، هماتیت و غیره
A1080 توضیح : بـــه غیـــر از پسماندهای فلزی و آلیـاژ روی بـه صورت قراضه و خاکستر	پسماند ضایعات روی حاوی سرب و کـادمیوم در غلظتـی که مشخصات ارائه شده در الحاقیه ۳ را نشان دهد.
A1090	خاکستر حاصل از سوزاندن سیم‌های مسی روکش دار

http://vch.qums.ac.ir

کد بازل	فهرست پسماندهای بازل
A1100	غبار و ضایعات حاصل از سیستم پاک‌سازی گازهای ذوب مس
A1110	محلول‌های ضعیف شده الکترولیتی حاصل از عملیات خالص سازی الکتریکی و جداسازی الکتریکی مس
A1120	پسماندهای لجنی (به استثنای لجن آندی) حاصل از سیستم‌های تصفیه الکترولیت‌ها در عملیات خالص سازی الکتریکی مس و جداسازی الکتریکی مس الکترولیتی
A1130	حلال‌های ضعیف قلم زنی شامل مس محلول
A1140	پسماندهای کاتالیست های کلرید کاپریک و سیانید مس
A1150 توضیح : شامل پسماندهای طلا، نقره و گروه پلاتین (غیر از جیوه) و آلیاژ آن‌ها به صورت	خاکستر فلزات قیمتی ناشی از سوزاندن برد مدارات چاپی
A1150	پسماندهای باتری‌های اسید – سرب (کامل یا شکسته)
A1170 توضیح : شامل باتری‌های ساخته شده با سرب، کادمیوم یا جیوه خواهد بود.	پسماندهای ناجور باتری‌ها (پسماند باتری‌ها که شامل اجزاء الحاقیه I به نحوی که در ردیف خطرناک درآیند)

http://vch.qums.ac.ir

A1180	پسماندهای الکتریکی و الکترونیکی دستگاه‌های سوار شده و یا قراضه های آن‌ها چون انباره ها و دیگر باتری‌های شامل در لیست A، سوئیچ‌های جیوه ای و شیشه لوله های اشعه کاتدی و دیگر شیشه های فعال و خازن‌های PCB یا آغشته به مواد مندرج در پیوست I دارای جزء اصلی (مثل کادمیوم، سرب، پلی کلریدها بی فنیل) به مقداری که آن‌ها دارای مشخصات پیوست IIII شوند.
A2	پسماندهای دارای اجزاء اصلی غیر آلی که می‌توانند دارای فلزات و مواد آلی باشند.
A2010	ضایعات شیشه از لو. له های اشعه کاتدی و دیگر شیشه های فعال
A2020 توضیح : کلسیم فلوراید را شامل نمی‌شود.	پسماندهای ترکیبات فلوئور غیر آلی در شکل مایع یا لجن
A2030	پسماند کاتالیست ها (به استثنای موارد ذکر شده در لیست B)
A2040	پسماندهای ژیپس (گچ) حاصل از فرآیند های صنایع شیمیایی، هنگامی که جزء اصلی شامل پیوست I به مقداری باشد که مشخصات خطرناک مندرج در پیوست III را ارائه نماید.

http://vch.qums.ac.ir

کد بازل	فهرست پسماندهای بازل
A2050	پسماندهای آزبست (غبار و الیاف)
A2060	خاکستر فرار سوخت ذغال سنگ نیروگاه‌ها حاوی مواد مندرج در پیوست I دارای غلظت کافی که خصوصیات مندرج در پیوست III را نشان دهد.
A3	پسماندهای دارای جزء اصلی که می‌توانند دارای فلزات و مواد غیر آلی باشند.
A3010	پسماندهایی که ناشی از تولید یا فرآیند کک و قیر نفتی باشد.
A3020	پسماندهای روغن‌های معدنی که برای مصارف مقرر مناسب نیستند.
A3030	پسماندهای حاوی و یا آغشته به لجن ترکیبات سرب آنتی ناک
A3040	پسماندهای سیال‌های حرارتی (انتقال گرما)
A3050 توضیح : پسماندهای ناشی از تولید و فرمولاسیون رزین ها، لاتکس ها، پلاستیک‌ها و چسب‌ها که فاقد حلال‌ها و سایر آلاینده ها به مقداری که مشخصات الحاقیه I را نشان ندهد همچنین پسماندهای حاوی رنگ‌های خوراکی شامل نخواهند بود.	پسماندهای حاصل از تولید، فرمولاسیون رزین ها، لاتکس، پلاستیک و چسب

http://vch.qums.ac.ir

A3060	پسماندهای نیتروسلولز
A3070	پسماندهای فنل، ترکیبات فنل شامل کلروفنل در شکل مایع یا لجن
A3080 توضیح : پسماند اترهای پلیمر و پسماند اترهای مونومر غیر خطرناک و فاقد توان تشکیل پر اکسیدها را شامل نخواهد بود.	پسماندهای اتر
A3090 توضیح : غبار، خاکستر، لجن و گرد چرم که فاقد کروم شش ظرفیتی یا زیست کش باشند را شامل نخواهد شد.	پسماندهای غبار، خاکستر، لجن و گرد چرم زمانی که محتوی ترکیبات کروم شش ظرفیتی یا زیست کش‌ها باشند

http://vch.qums.ac.ir

کد بازل	فهرست پسماندهای بازل
A3100 توضیح : این مواد که فاقد ترکیبات کروم شش ظرفیتی یا زیست کش باشند را شامل نخواهد شد.	پسماند تراشه ها و دیگر پسماند های چرم یا ترکیبات چرم نامناسب برای کارخانجات مواد چرمی شامل ترکیبات کروم ٦ ظرفیتی یا زیست کش‌ها
A3110 توضیح : غبار، خاکستر، لجن و گرد چرم که فاقد کروم شش ظرفیتی یا زیست کش باشند را شامل نخواهد شد.	پسماندهای دباغی دارای ترکیبات کروم ٦ ظرفیتی یا زیست کش‌ها یا مواد عفونی
A3120	کرک – تکه های سبک از برش
A3130	پسماندهای ترکیبات آلی فسفر دار
A3140	پسماندهای حلال آلی بدون هالوژن
A3150	پسماندهای هالوژن دار یا بدون هالوژن بدون آب
A3160	باقیمانده از تقطیر ناشی از عملیات بازیافت حلال‌های آلی
A3170	پسماندهای ناشی از تولید هیدروکربن‌های هالوژن دار آلیفاتیک (مانند کلرومتان، دی کلرواتان، وینیل کلراید وینیلدین کلرید، آلی کلراید و اپیکلروهیدرین)

http://vch.qums.ac.ir

A3180	پسماندها، اشیاء و مواد دارای یا همراه یا آغشته به بی فنیل های چند کلره (PCB) و تری فنیل های چند کلره (PCT) پلی کلرید نفتالین (PCN) یا بی فنیل های چند برمه (PBB) یا سایر مواد دارای ترکیبات مشابه پلی برومید در یک سطح غلظت ۵۰ میلی گرم در کیلوگرم یا بیشتر
A4	پسماندهای تفاله های قیری (به استثناء آسفالت سیمان) ناشی از پالایش، تقطیر و هر نوع تصفیه پیرولیتیک مواد آلی
	پسماندهایی که می‌توانند دارای هر دو جزء اصلی غیر آلی و آلی باشند.
A4010	پسماندهای ناشی از تولید، آماده سازی و استفاده از محصولات دارویی.
A4020	پسماندهای درمانی و مربوط به پزشکی، این پسماندها ناشی از پزشکی، پرستاری، دندان پزشکی، دامپزشکی یا اقدامات مشابه و پسماندهای تولید شده در بیمارستان‌ها یا دیگر تأسیسات در طول تحقیقات یا مداوای بیماری‌ها یا تولیدات ناشی از تحقیقات می‌باشند.

http://vch.qums.ac.ir

کد بازل	فهرست پسماندهای بازل
A4030	پسماندهای ناشی از تولیدات، فرمولاسیون، استفاده از زیست کش‌ها و داروهای گیاه پزشکی شامل پسماندهای آفت کش‌ها و علف کش‌ها که فاقد مشخصات مربوطه بوده، تاریخ مصرف گذشته یا نامناسب برای مقاصد مورد نظر هستند.
A4040	پسماندهای ناشی از تولید، فرمولاسیون و استفاده از مواد شیمیایی محافظ چوب
A4050	پسماندهایی که دارای یا همراه یا آغشته به هر یک از مواد زیر می‌باشند: سیان یدهای غیر آلی بجز پسماندها حاوی فلزات قیمتی در شکل جامد دارای مقداری ناچیز سیانید غیر آلی، سیانیدهای آلی
A4060	پسماندهای روغن‌ها و آب، هیدروکربن‌ها و آب
A4070 توضیح : پسماندهایی که عمدتاً از رنگ‌ها و جوهرهای آب و لاتکس که فاقد حلال‌های آلی، فلزات سنگین و یازیست‌کشها هستند، شامل این گروه نخواهد بود.	پسماندهای ناشی از تولیدات، فرمولاسیون، استفاده از جوهرها، رنگ‌ها، رنگدانه ها، مواد رنگرزی، لاک الکل، روغن جلا

http://vch.qums.ac.ir

A4080	پسماندهای با ماهیت منفجر شوند
A4090 توضیح :پسماندهایی محلول اسیدی و بازی با PH بیش از ۲ و کمتر از ۱۱/۵ که خورنده نبوده و فاقد سایر **خصوصیات خطرناک هستند** شامل این گروه نخواهند بود	پسماندهای محلول‌های اسدی یا بازی
A4100	پسماندهای ناشی از وسایل کنترل آلودگی صنعتی برای پاکسازی گازهای متصاعد صنعتی
A4110	پسماندهایی که دارای جزء اصلی یا محتوی یا آغشته به هر یک از مواد ذیل هستند، (هم خانواده های بنزوفوران های چند کلره، هم خانواده های ذی بنزودی اکسین های چند کلره)
A4120	پسماندهایی که دارای جزء اصلی یا محتوی یا آغشته به پر اکسیدها باشند.
A4130	پسماندها بسته بندی و ظرف محتوی مواد مندرج در پیوست I در غلظت مناسب که مشخصات خطرناک را نشان دهد مندرج در پیوست III

http://vch.qums.ac.ir

A4140	پسماندهای شامل محتوی مواد شیمیایی فاقد مشخصات لازم یا تاریخ مصرف گذشته مطابق طبقه بندی پیوست I و نشان دهنده مشخصات خطرناک در پیوست III
A4150	پسماندهای مواد شیمیایی ناشی از فعالیت‌های تحقیقاتی، عمرانی یا آموزشی که ماهیت شناخته شده ندارند و یا جدید بوده و اثرات آن‌ها روی سلامتی انسان و یا محیط زیست ناشناخته است.
A4160 توضیح: کربن فعال ضعیف شده که از تصفیه آب آشامیدنی و یا صنایع فرآوری مواد غذایی و یا تولید ویتامین ناشی می‌شود مشمول این گروه بندی نخواهد بود	کربن فعال ضعیف شده

http://vch.qums.ac.ir

اعضاء کمیته تدوین دستورالعمل سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها (به ترتیب حروف الفبا) :

آقای دکتر جنیدی مدیر کل مرکز سلامت محیط و کار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان رئیس کمیته

خانم مهندس حسنی مسئول بهداشت حرفه ای معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی زنجان

خانم مهندس حق شناس رئیس اداره کنترل عوامل فیزیکی زیان آور – مرکز سلامت محیط و کار به عنوان دبیر کمیته

آقای مهندس دهقانی فر مسئول بهداشت حرفه ای مرکز بهداشت شهرداری تهران

آقای دکتر گل محمدی عضو هیئت علمی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی همدان

آقای مهندس محمد فام عضو هیئت علمی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی همدان

آقای مهندس محمود خانی کارشناس سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌هاای وزارت کشور

آقای مهندس محمودی مسئول بهداشت حرفه ای معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تهران

خانم دکترمظاهری رئیس اداره طب کار – مرکز سلامت محیط و کار

خانم مهندس ملک احمدی رئیس اداره بهداشت مواد زاید جامد و مبارزه با ناقلین– مرکز سلامت محیط و کار

آقای مهندس یار تیره عضو هیئت علمی دانشکده بهداشت علوم پزشکی کرمانشاه

http://vch.qums.ac.ir

قانون مدیریت پسماندها

ماده۱ – جهت تحقق اصل پنجاهم(۵۰) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور حفظ محیط زیست کشور از آثار زیانبار پسماندها و مدیریت بهینه آنها، کلیه وزارتخانه ها و سازمانها و موسسات و نهادهای دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام می باشد و کلیه شرکتها و موسسات و اشخاص حقیقی و حقوقی موظفند مقررات و سیاستهای مقرر در این قانون را رعایت نمایند.

ماده ۲ – عبارات و اصطلاحاتی که در این قانون به کار رفته است دارای معانی زیر می باشد:

الف – سازمان : سازمان حفاظت محیط زیست

ب – پسماند : به مواد جامد، مایع و گاز) غیر از فاضلاب (گفته میشود که به طور مستقیم یا غیرمستقیم حاصل از فعالیت انسان بوده و از نظر تولید کننده زائد تلقی می شود .پسماندها به پنج گروه تقسیم میشوند:

۱ – پسماندهای عادی:

به کلیه پسماندهایی گفته می شود که به صورت معمول از فعالیتهای روزمره انسانها در شهرها، روستاها و خارج از آنها تولید می شود از قبیل زباله های خانگی و نخاله های ساختمانی

http://vch.qums.ac.ir

۲ – پسماندهای پزشکی (بیمارستانی):

به کلیه پسماندهای عفونی و زیان آور ناشی از بیمارستانها ، مراکز بهداشتی، درمانی، آزمایشگاههای تشخیص طبی و سایر مراکز مشابه گفته می‌شود. سایر پسماندهای خطرناک بیمارستانی از شمول این تعریف خارج است.

۳ – پسماندهای ویژه:

به کلیه پسماندهایی گفته می شود که به دلیل بالا بودن حداقل یکی از خواص خطرناک از قبیل سمیت، بیماری زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال، خورندگی و مشابه آن به مراقبت ویژه نیاز داشته باشد و آن دسته از پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی، کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند جزء پسماندهای ویژه محسوب می‌شوند.

٤ – پسماندهای کشاورزی:

به پسماندهای ناشی از فعالیتهای تولیدی در بخش کشاورزی گفته می شود از قبیل فضولات، لاشه‌حیوانات) دام، طیور و آبزیان (محصولات کشاورزی فاسد یا غیرقابل مصرف

٥- پسماندهای صنعتی:

به کلیه پسماندهای ناشی از فعالیتهای صنعتی و معدنی و پسماندهای‌پالایشگاهی‌صنایع‌گاز،نفت‌وپتروشیمی‌و نیروگاهی‌وامثال آن گفته می‌شود از قبیل براده‌ها، سرریزها و لجن‌های صنعتی.

http://vch.qums.ac.ir

ج – مدیریت اجرایی پسماند :شخصیت حقیقی یا حقوقی است که مسئوول برنامه ریزی، ساماندهی،مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها و همچنین آموزش و اطلاع رسانی در این زمینه می باشد.

۱ – **دفع** : کلیه روشهای از بین بردن یا کاهش خطرات ناشی از پسماندها از قبیل بازیافت، دفن بهداشتی،زباله سوزی

۲ – **پردازش** : کلیه فرایندهای مکانیکی، شیمیائی، بیولوژیکی که منجر به تسهیل در عملیات دفع گردد.

د - منظور از آلودگی همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست – مصوب۱۳۵۳/۳/۲۸ است.

تبصره ۱ : پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی و کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند، جزو پسماندهای ویژه محسوب می شوند.

تبصره ۲ : فهرست پسماندهای ویژه از طرف سازمان، با همکاری دستگاههای ذیربط تعیین و به تصویب شورای عالی حفاظت محیط زیست خواهد رسید.

تبصره ۳ : پسماندهای ویژه پرتوزا تابع قوانین و مقررات مربوط به خود می باشند.

http://vch.qums.ac.ir

تبصره ٤: لجن های حاصل از تصفیه فاضلابهای شهری و تخلیه چاههای جذی فاضلاب خانگی در صورتی که خشک یا کم رطوبت باشند، در دسته پسماندهای عادی قرار خواهند گرفت.

ماده ۳ – موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی و سایر دستگاهها حسب مورد، استاندارد کیفیت و بهداشت محصولات و مواد بازیافتی واستفاده های مجاز آنها را تهیه نماید.

ماده ۴ – دستگاههای اجرایی ذیربط موظفند جهت بازیافت و دفع پسماندها تدابیر لازم را به ترتیبی که رد آئین نامه های اجرایی این قانون مشخص خواهد شد، اتخاذ نمیاند. آئین نامه اجرایی مذکور می بایستی در برگیرنده موارد زیر نیز باشد:

۱ – مقررات تنظیم شده موجب گردد تا تولید و مصرف، پسماند کمتری ایجاد نماید.

۲ – تسهیلات لازم برای تولید و مصرف کالاهایی که بازیافت آنها سهل تر است، فراهم شود و تولید و

واردات محصولاتی که دفع و بازیافت پسماند آنها مشکل تر است، محدود شد.

۳ – تدابیری اتخاذ شود که استفاده از مواد اولیه بازیافتی در تولید گسترش یابد.

http://vch.qums.ac.ir

٤ – مسئوولیت تامین و پرداخت بخشی از هزینه های بازیافت بر عهده تولید کنندگان محصولات قرارگیرد.

ماده ۵ – مدیریت های اجرایی پسماندها موظفند براساس معیارها و ضوابط وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی ترتیبی اتحاذ نمایند تا سلامت، بهداشت و ایمنی عوامل اجرایی تحت نظارت آنها تامین وتضمین شود.

ماده ۶ – سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران و سایر رسانه هایی که نقش اطلاع رسانی دارند وهمچنین دستگاههای آموزشی و فرهنگی موظفند جهت اطلاع سانی و آموزش، جداسازی صحیح، جمع‌آوری و بازیافت پسماندها اقدام و با سازمانها و مسئوولین مربوط همکاری نمیاند.

تبصره - وزارتخانه های جهاد کشاورزی، صنایع و معادن، کشور و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به منظور کاهش پسماندهای کشاورزی، موظفند نسبت به اطلاع رسانی و آموزش روستائیان و تولید کنندگان اقدام لازم را به عمل آورند.

ماده ۷ – مدیریت اجرایی کلیه پسماندها غیر از صنعتی و ویژه در شهرها و روستاها و حریم آنها به عهده شهرداری ها و دهیاری ها و در خارج از حوزه و وظایف شهردای ها و دهیاری ها به عهده بخشداری هامی باشد .مدیریت اجرایی پسماندهای صنعتی و ویژه به عهده تولید کننده خواهد بود .در صورت تبدیل آن به پسماند

http://vch.qums.ac.ir

عادی به عهده شهرداری ها، دهیاری ها و بخشداری ها خواهد بود.

تبصره - مدیریت های اجرایی می توانند تمام یا بخشی از عملیات مربوط به جمع آوری، جداسازی و دفع پسماندها را به اشخاص حقیقی و حقوقی واگذار نمیاند.

ماده ۸ – مدیریت اجرایی می تواند هزینه های مدیریت پسماند را از تولید کننده پسماند با تعرفه ای که طبق دستورالعمل وزارت کشور توسط شوراهای اسلامی برحسب نوع پسماند تعیین می شود، دریافت نموده و فقط صرف هزینه های مدیریت پسماند نماید.

ماده ۹ – وزارت کشور با هماهنگی سازمان موظف است برنامه ریزی و تدابیر لازم برای جداسازی پسماندهای عادی را به عمل آورده و برنامه زمان بندی آن را تدوین نماید .مدیریت های اجرایی مندرج درماده (۷) این قانون موظفند در چارچوب برنامه فوق و در مهلتی که در آئین نامه اجرایی این قانون پیش‌بینی میشود، کلیه پسماندهای عادی را به صورت تفکیک شده جمع آوری، بازیافت یا دفن نمایند.

ماده ۱۰ – وزارت کشور موظف است در اجرای وظایف مندرج در این قانون ظرف مدت شش ماه پس ازتصویب این قانون، نسبت به تهیه دستورالعمل تشکیلات ساماندهی مدیریت اجرایی پسماندها در

http://vch.qums.ac.ir

شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و بخشداری‌ها اقدام نماید.

ماده ۱۱ – سازمان موظف است با همکاری وزارتخانه های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) در مورد پسماندهای پزشکی، (صنایع و معادن، نیرو و نفت) در مورد پسماندهای صنعتی و معدنی، (جهادکشاورزی)در مورد پسماندهای کشاورزی (ضوابط و روشهای مربوط به مدیریت اجرایی پسماندها راتدوین و در شورای عالی حفاظت محیط زیست به تصویب برساند.

وزارتخانه های مذکور مسئوول نظارت‌بر اجرای ضوابط و روشهای مصوب هستند.

ماده ۱۲ – محل های دفن پسماندها براساس ضوابط زیست محیطی توسط وزارت کشور با هماهنگی سازمان و وزارت جهاد کشاورزی تعیین خواهد شد.

تبصره ۱ – شورای عالی شهرسازی و معماری موظف است در طرحهای ناحیه ای جامع، مناطق مناسبی را برای دفع پسماندها در نظر بگیرد.

تبصره ۲ – وزارت کشور موظف است اعتبارات، تسهیلات و امکانات لازم را جهت ایجاد و بهره برداری از محل های دفع پسماندها راسا "یا توسط بخش خصوصی فراهم نماید.

http://vch.qums.ac.ir

ماده ۱۳ – مخلوط کردن پسماندهای پزشکی با سایر پسماندها و تخلیه و پخش آنها در محیط و یا فروش، استفاده و بازیافت این نوع پسماندها ممنوع است.

ماده ۱۴ – نقل و انتقال برون مرزی پسماندهای ویژه تابع مقررات کنوانسیون بازل و با نظارت مرجع ملی کنوانسیون خواهد بود . نقل و انتقال درون مرزی پسماندهای ویژه تابع آئین نامه اجرایی مصوب هیات وزیران خواهد بود.

ماده ۱۵ – تولید کنندگان آن دسته از پسماندهایی که دارای یکی از ویژگی های پسماندهای ویژه نیز می‌باشند، موظفند با بهینه سازی فرآیند و بازیابی، پسماندهای خود را به حداقل برسانند و در مواردی که حدود مجاز در آئین نامه اجرایی این قانون پیش بینی شده است، در حد مجاز نگهدارند.

ماده ۱۶ – نگهداری، مخلوط کردن، جمع آوری، حمل و نقل، خرید و فروش، دفع، صدور و تخلیه پسماندها در محیط بر طبق مقررات این قانون و آئین نامه اجرایی آن خواهد بود . در غیر این صورت اشخاص متخلف به حکم مراجع قضایی به جزای نقدی در بار اول برای پسماندهای عادی از پانصد هزار(۵۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون(۱۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال و برای سایر پسماندها از دو میلیون (۲ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون(۱۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال و در

http://vch.qums.ac.ir

صورت تکرار، هر بار به دو برابر مجازات قبلی در این ماده محکوم می شوند.

متخلفین ازحکم ماده (۱۳) به جزای نقدی از دومیلیون(۲ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون(۱۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال و در صورت تکرار به دو برابر حداکثر مجازات و در صورت تکرار مجدد هر بار به دو برابرمجازات بار قبل محکوم می شوند.

ماده ۱۷ – متخلفین از حکم ماده (١٤) این قانون موظفند پسماندهای مشمول کنوانسیون بازل را به کشورمبدا اعاده و یا در صورت امکان معدوم کردن در داخل تحت نظارت و طبق نظر سازمان) مرجع ملی کنوانسیون مذکور در ایران (با هزینه خود به نحو مناسب دفع نمایند. در غیر این صورت به مجازات‌های مقرر در ماده (١٦) محکوم خواهند شد.

ماده ۱۸ – در شرایطی که آلودگی، خطر فوری برای محیط و انسان دارد، با اخطار سازمان و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، متخلفین و عاملین آلودگی موظفند فوراً اقداماتی را که منجر به بروز آلودگی و تخریب محیط زیست می شود متوقف نموده و بلافاصله مبادرت به رفع آلودگی و پاکسازی محیط نمایند .در صورت استنکاف، مرجع قضایی خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و متخلفین و عاملین را علاوه بر پرداخت جریمه تعیین شده ملزم به رفع آلودگی و پاکسازی خواهد نمود.

http://vch.qums.ac.ir

ماده ۱۹ – در تمام جرایم ارتکابی مذکور، مرجع قضایی مرتکبین را علاوه بر پرداخت جریمه به نفع صندوق دولت، به پرداخت خسارت به اشخاص و یا جبران خسارت وارده بنا به درخواست دستگاه مسئوول محکوم خواهد نمود.

ماده ۲۰ – خودروهای تخلیه کننده پسماند در اماکن غیرمجاز، علاوه بر مجازات های مذکور، به یک تا ده هفته توقیف محکوم خواهند شد.

تبصره - در صورتی که محل تخلیه، معابر عمومی، شهری و بین شهری باشد، به حداکثر میزان توقیف محکوم می شوند.

ماده ۲۱ – درآمد حاصل از جرایم این قانون به حساب خزانه داری کل کشور واریز و همه ساله معادل وجوه واریزی از محل اعتبارات ردیف خاصی که در قوانین بودجه سنواتی پیش بینی میشود، در اختیار دستگاههایی که در آئین نامه اجرایی این قانون تعیین خواهند شد، قرار خواهد گرفت تا صرف آموزش، فرهنگ سازی، اطلاع رسانی و رفع آلودگی ناشی از پسماندها، حفاظت از محیط زیست و تامین امکانات لازم در جهت اجرای این قانون گردد.

ماده ۲۲ – آئین نامه اجرایی این قانون توسط سازمان با همکاری وزارت کشور و سایر دستگاههای اجرایی ذیربط حداکثر ظرف مدت شش ماه تهیه و به تصویب هیات وزیران می‌رسد.

http://vch.qums.ac.ir

ماده ۲۳ – نظارت و مسئوولیت حسن اجرای این قانون بـر عهـده سازمان می باشد.

قانون فوق مشتمل بر بیست و سه مـاده و نـه تبـصره در جلـسه علنی روز یکشنبه مورخ بیستم اردیبهشت ماه یکهزار و سیـصد و هـشتاد و سـه مجلـس شـورای اسـلامی تـصویب و در تـاریخ ۱۳۸۳/۳/۹ به تائید شورای نگهبان رسیده است.

غلامعلی حداد عادل

رئیس مجلس شورای اسلامی

http://vch.qums.ac.ir

http://vch.qums.ac.ir